

УДК 377: 338.48:[91:502/504]

*Сеньків М.І., аспірант**Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м.Київ*

ФОРМУВАННЯ ГЕОЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: СУТЬ ПОНЯТТЯ

Взаємодія суспільства і природи в останні десятиліття є важливою умовою існування людства, про що свідчать результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

У зв'язку з детальним вивченням середовища проживання людини й органічного світу виникли нові наукові екологічні напрями, які тісно пов'язані з географічними науками. Їх метою є: вивчення джерел антропогенного впливу на навколишнє середовище і екосфери, їх інтенсивності та просторово-часового розподілу; дослідження рівня забруднення і деструкцій різних природних компонентів і середовищ, постійний екологічний контроль їх динаміки; вивчення геоекологічного навантаження на геоекосистеми; оцінка, прогноз і моделювання антропогенних впливів; розробка рекомендацій щодо раціонального використання геоекосистем. Такі дослідження були об'єднані в поняття «геоекологія».

Зародження геоекології пов'язують з ім'ям німецького географа Карла Троля, який ще в 1930-х роках розумів під нею одну з гілок природознавства, що об'єднує екологічні та географічні дослідження у вивченні екосистем. Геоекологія, як окрема наука, остаточно склалась на початку 90-х років XX століття і отримала визначення комплексної науки. Сьогодні об'єктом вивчення геоекологічної науки є система «природа – людина – суспільство» [3].

Окремі проблеми екологічного та геоекологічного виховання учнівської молоді висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників

(І.Є.Тимашев, І.С.Круглов, К.А. Позаченюк, І.В. Панченко, А.М. Трофимов, В.С.Преображенський, О.Г.Топчієв, В.А Колосов, Н.А.Ясаманов, В.Л.Бочаров, Т.Д.Александрова, Х.К.Коулс, О.М. Адаменко, М.М. Мусієнко, О.В.Брайон В.В.Серебряков, М.Д. Гродзинський, П.Г.Шищенко та інші). Однак, як це не парадоксально, чіткого і загальноприйнятого визначення цей термін досі не отримав, предмет і завдання геоекології також формулюються по-різному, найчастіше досить різноманітно.

Наприклад, геоекологію розуміють, як:

- галузь знань, в якій вивчаються закономірні зв'язки між живими організмами, у тому числі людиною, техногенними спорудами та геологічним середовищем (І.Є. Тимашев) [7];

- науковий напрям, який засобами географії та екології вивчає механізми коадаптації природної та господарської складових цілісних природно-господарських територіальних систем, а також вивчає гармонійну взаємодію цих систем з навколишнім середовищем (В.Л. Бочаров) [2];

- незворотні процеси і явища, що виникають в природному середовищі та біосфері в результаті інтенсивного антропогенного впливу (Н.А. Ясаманов) [10];

- «екологічна» організація географічної оболонки (О.Г.Топчієв) [8];

- розділ екології, що ґрунтується на застосуванні екологічних законів до географічних процесів (М.М. Мусієнко, В.В. Серебряков, О.В. Брайон) [5];

- міждисциплінарна природничо-суспільна наука, орієнтована на оптимізацію взаємодії суспільства з його географічним середовищем (Бакинський Г.Л.) [1];

- міждисциплінарну науку про екологічні проблеми зовнішніх геосфер Землі (Осипов В.И.) [6];

- міждисциплінарний науковий напрям, що розглядає просторово-часові закономірності взаємодії спільнот з навколишнім природним середовищем,

об'єктом вивчення якої служать геосистеми різного рівня і є однією з найважливіших наукових і методологічних основ охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування (Б.І. Кочуров) [4];

Отже, у більшості випадків учені представляють геоекологію як галузь географічних наук або як міждисциплінарну (між географією та екологією) науку. Практично, в найзагальнішому випадку, вони зводяться в основному до вивчення негативних антропогенних впливів на природне середовище.

Проблеми геоекології знаходять відображення в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

З екологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем. Особливе значення має життєздатність екосистем, від яких залежить глобальна стабільність всієї біосфери. Основна увага приділяється збереженню здібностей до самовідновлення і динамічної адаптації екологічних систем. Деградація природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і втрата біологічного розмаїття скорочують здатність екологічних систем до самовідновлення [11];

Це спонукає до пошуку такої моделі навчального процесу, яка зможе забезпечити формування геоекологічної компетентності спеціалістів у будь-якій галузі, що є необхідною умовою їхньої майбутньої професійної діяльності.

На основі викладеного можна дійти висновку, що теоретичні та методологічні основи, логічна структура геоекології поки розроблені недостатньо, і потребують подальшого розвитку на базі загальнофілософських уявлень, методології системного аналізу, географічних і екологічних законів, правил і принципів, що в підсумку сприятиме успішному розв'язанню проблеми свідомого управління взаємодією суспільства і природи.

Література:

1. Бакинський Г. Л. Геоэкология как область соприкосновения географии и социоекологии // Изв. Всесоюз. геогр. о-ва. — 1989. -Т. 121. — Вып. 1. — С. 34

2. Бочаров В.Л. Геоэкология как наука: структурирование и тезаурус, современное состояние и перспективы развития // Вести. Воронеж, ун-та. Сер. Геология. — 2004. — № 2. — С. 168—169
3. Гавриленко О.П. Екогеографія України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН // — К., 2008. — 646 с.
4. Кочуров, Б.І. Геоєкологія: екодiагностiка i еколого-господарський баланс територiї. - Смоленськ: СГУ, 1999. - 154 с.
5. Мусієнко М.М. та ін. Екологія: Тлумачний словник. — К.: Либідь, 2004. — 376с. — Укр. і рос. мовами.
6. Осипов В.И. Геоэкология: Понятия, задачи, приоритеты // Геоэкология. — 1997. — № 1. — С. 4.
7. Тимашев І.Є.. Геоэкологический русско-английский словарь-справочник. — М., 1999. — С. 41—43.
8. Топчієв О.Г. Геоєкологія: Географічні основи природокористування. - Одеса: Астропринт, 1996. - 392 с.
9. Трофимов В.Т. Екологічна геологія / В.Т. Трофимов, Д.Г. Зілінг. - М.: Геоінформмарк, 2002. - 415 с.
10. Ясаманов Н.А. Основы геоэкологии: Учебн. Пособие. — М.: Изд. центр "Академия", 2003. — С. 29.
11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> Сталій розвиток